

Introducció

Bona tarda a tothom. Benvinguts/des a les jornades que organitzem la Confederació Nacional del Treball sobre alternatives al capitalisme: l'autogestió a debat.

En el marc del Centenari de la Confederació Nacional del Treball (CNT), una organització obrera que suposa una peça fonamental de la història revolucionària, hem considerat imprescindible debatre sobre el tipus de societat a què aspirem els/les anarquistes i anarcosindicalistes, i sobre com podem arribar a ella. La CNT ha estat i és, una organització que busca la revolució social, incidint en l'àmbit laboral-econòmic, i recolzant altres iniciatives que permetin lluitar contra tota classe d'explotació, dominació i autoritat.

És per això que des de la perspectiva de la CNT i des del moviment llibertari, tractarem de donar una resposta a cada un dels punts en què hem dividit aquest debat.

Aquestes jornades tracten les alternatives al capitalisme des d'una perspectiva teòrica, històrica i actual. La idea de base a l'hora de plantejar-les és fer un repàs de les alternatives tant en termes de sistemes socioeconòmics com també de les alternatives parcials al sistema capitalista que poden representar vies d'acció o praxi per substituir-lo.

Des de l'època en què Margaret Thatcher va pronunciar seu famós TINA (There Is No Alternative) referint-se a les polítiques neoliberals o Francis Fukuyama va anunciar el "fi de la història", els aparells de propaganda del poder i els seus intel·lectuals orgànics no han cessat en fer publicitat de la impossibilitat d'aconseguir instaurar un sistema econòmic i social alternatiu al capitalisme. És evident que en un context de crisi econòmica com l'actual moltes veus han qüestionat la viabilitat i el futur del capitalisme, tant en la seva faceta productiva i de creixement, com a distributiva o respecte als límits ecològics amb què es troba. Tanmateix molt pocs qüestionen aquest sistema econòmic en la seva totalitat, assenyalant que el capitalisme no sols no és viable en un futur no gaire llunyà, sinó que a més avui és un sistema ineficient, injust i antidemocràtic. Molt pocs posen a sobre la taula propostes i debats per tal d'organitzar la societat de forma diferent. I això és el que tractarem de fer. Unes determinades relacions econòmiques, socials i organitzatives constitueixen la columna vertebral del capitalisme que és necessari trencar. Així doncs, per assegurar el triomf d'una revolució social és imprescindible destruir aquestes relacions i posar-ne al seu lloc, unes altres basades en els principis anarquistes de la solidaritat i el suport mutu.

Contingut general

En aquestes jornades, s'abordaran els principals debats que, des d'una òptica llibertària i autogestionària, es poden donar a l'hora de plantejar-se una alternativa al capitalisme.

Si prenem el contingut d'aquests debats des d'una perspectiva analítica i pràctica, podem distingir almenys quatre aspectes.

En primer lloc, és necessari analitzar de forma solvent i profunda el sistema capitalista actual en tots els seus aspectes. És precís, per tant, realitzar una anàlisi tant de l'estructura econòmica i social com de les seves possibles tendències i evolucions.

En segon lloc, és precís analitzar i debatre sobre en quines organitzacions o moviments pot resultar interessant recolzar-se, per avançar cap a una societat diferent. És evident que no serveix qualsevol tipus d'organització o estratègia per aconseguir unes finalitats concretes d'àmbit llibertari com les establertes a l'inici.

En tercer lloc, es imprescindible veure quin tipus d'actuacions i de propostes poden plantejar-se per ser aplicades per les esmentades organitzacions i moviments, que no resultin contradictòries amb els objectius establerts. Això inclou programes d'actuació des d'estratègies generals i particulars, propostes concretes respecte a les polítiques econòmiques, laborals, socials, o també formes d'experimentar avui aspectes si més no parcials d'una societat llibertària.

És necessari, finalment, estudiar quina economia i societat final es persegueixen, i també com afrontar l'eventual període de transició. La idea del període de transició és important en tant ha de servir per evitar un retorn a l'anterior sistema, per avaluar el paper dels diferents agents socials -d'àmbit local i internacional- en aquest procés, i per veure també quines institucions actuals poden o han de subsistir en un període revolucionari i quines altres han de desaparèixer.

Aquests quatre aspectes i debats han d'estar implícits en l'acció de qualsevol organització o moviment social que, com el llibertari, pretengui transformar la societat. Aquests debats s'interrelacionen, influint-se mútuament, i la seva necessitat es evident en el moment que es precis tenir clar, ja des de l'inici, una finalitat concreta junt amb el seu procés de transició, que és necessari també comptar amb un programa d'actuacions acord amb la persecució de l'esmentada finalitat, així com amb uns models organitzatius que no entrin en contradicció entre si i que permetin assolir els objectius desitjats. Tot això junt amb una anàlisi actual de la situació per avaluar de forma solvent com aplicar l'esmentat programa/es. Tots aquests aspectes es tracten sistemàticament en aquestes jornades -dins de la limitació evident que suposa el temps disponible i l'amplitud de la temàtica escollida- incloent un anàlisi en perspectiva històrica com a forma d'analitzar els encerts i errors dels passos fets en aquest complex procés.

Actes

El programa es divideix en 11 actes, molts dels quals presenten interrelacions evidents entre si com anirem comprovant.

És fàcil apreciar els nexes entre les diferents conferències. Per començar, una anàlisi del capitalisme actual permet assenyalar els aspectes on fa falta incidir per promoure un canvi social. Si a això se li afegeix una perspectiva més global que estudiï l'abast, en termes sistèmics, de la crisi, comptarem amb més elements per elaborar-nos una imatge fidel de la situació. A més, les ponències relacionades amb els models teòrics d'alternativa llibertària ens permetran establir comparacions entre aquests models, i entre ells i les experiències actuals i passades, així com apuntar aquells aspectes en els quals, donada la situació actual, és necessari aprofundir-ne més. En aquest sentit sembla que té sentit començar per un recorregut històric de l'evolució d'aquestes perspectives teòriques fins a arribar a les propostes que s'estan elaborant avui en dia.

Totes aquestes taules relacionades amb els models teòrics serveixen de base al seu torn, sobretot en adoptar la perspectiva històrica, per introduir com es van posar en pràctica altres programes en el passat en els dos casos que es tractaran: les col·lectivitzacions anarquistes durant la guerra civil espanyola (1936-1939) i la sui-generis autogestió iugoslava (1950-1990). És senzill traçar les relacions entre les teories que van servir de paraigua per a les pràctiques esmentades en primer lloc i aquesta experiència a la península. També podrem observar, com alguns autors han assenyalat, la influència d'ella en la segona a través de la participació de brigadistes internacionals d'aquest país durant la guerra civil espanyola, en un interessant exemple de difusió d'idees. D'altra banda, la rellevància actual de l'autogestió iugoslava rau addicionalment en el fet del qual està servint d'inspiració per a algunes pràctiques en països llatinoamericans, com Veneçuela. El seu tractament històric ens pot oferir indicis dels problemes que tenen o poden tenir aquest tipus de models avui en dia, per a la qual cosa l'èmfasi posat en la perspectiva del desenvolupament per al seu estudi ens serà especialment útil.

Ens servirà a més per donar pas a l'estudi de les experiències actuals. En aquest àmbit, no és una qüestió menor intentar traçar ponts entre debats del passat i determinades qüestions organitzatives actuals. Tal és el cas per exemple, de les diferències entre les propostes més directament anarquistes i les que incorporen l'aspecte sindical, també és a dir, les anarcosindicalistes. Part d'aquest debat haurà sortit també en examinar detingudament l'evolució de les col·lectivitats. El mateix que les relacions entre sindicalisme i cooperativisme o entre propostes teòriques de coordinació de cooperatives, per al que es recorrerà a exemples pràctics. Finalment, la comparació amb altres lluites, com la de l'ocupació d'habitatges o la introducció de l'element cultural ens aportaran una visió que sigui més de conjunt que altres sessions més cenyides a l'àmbit de la producció.

Finalment, dins d'aquest recorregut de casos vigents, ofereix també un atractiu inqüestionable examinar el que està passant en aquells països on els moviments socials tracten de posar en marxa experiments autogestionaris en marcs caracteritzats per governs progressistes, com passa a Brasil o a Veneçuela, en aquest últim cas tant més com les mencions explícites a l'autogestió iugoslava com a font d'inspiració són com s'han dit, habituals. I quant al cas brasiler no serà exempt d'interès buscar els nexes amb el procés col·lectivitzats en l'agro espanyol, en un context també de latifundisme i concentració de la propietat amb govern progressista. Però també ofereix un atractiu innegable repassar altres experiències la conjuntura política podia ser diferent, com a Argentina i les seves fàbriques recuperades, o Mèxic i el zapatismo. Les aportacions i limitacions d'aquests casos per a l'estudi de l'autogestió (amb un perfil més industrial i parcial, el primer, i més rural i integral, el segon) seran sens dubte una aportació de valor. I per acabar, tancant el cercle amb l'estudi de la crisi amb què havíem començat, la conjuntura a Grècia ens servirà per observar en detall les conseqüències del sistema i el rostre del capitalisme en la seva màxima esplendor, per la qual cosa apreciar les aportacions que en clau llibertària poden fer-se de cara a la resistència dels treballadors als canvis profunds i regressius que s'estan posant en marxa al país hel·lenic, serà un gran colofó per a aquestes Jornades.

Segurament, fruit de la reflexió i el debat, es podran teixir moltes més interrelacions quant al contingut entre aquests i altres temes que no han pogut figurar en el programa. Però aquest és l'objectiu de les jornades, oferir un espai on germini un pensament propici per a la transformació social, incitar a la generació d'idees que serveixin per qüestionar la realitat que ens envolta, i les conseqüències de la qual lamentem amb freqüència, i servir finalment d'instigadors de processos -alguns dels quals funcionen ja, sense cap dubte- que culminin en la posada en pràctica d'aquestes mateixes idees. Animem, doncs, tots els presents a aprofitar aquesta trobada per desenvolupar riques reflexions i pràctiques.

Agraïm als companys/as de la CNT que han recolzat l'organització d'aquestes jornades, i en particular a la tasca de la CNT-Barcelona. Organitzar un Congrés amb una durada de 8 dies, que ni tan sols no són seguits, és una tasca àrdua només per l'aspecte logístic, i sense l'abnegació amb què han treballat en això des de CNT-Barcelona, hauria estat del tot impossible. Així mateix agraïm a la Comissió del Centenari el seu suport en posar els mitjans perquè això sigui possible. I en general, als sindicats de la CNT a l'estat espanyol per continuar essent fidels en la lluita contra el capitalisme, ja que sense ella no tindria sentit pensar avui en un futur llibertari, ni per tant, en unes Jornades com aquestes.

Finalment, no volem deixar passar l'oportunitat d'agrair a la Fundació Anselmo Lorenzo, a l'Institut de Ciències Econòmiques i de l'Autogestió i a la Fundació d'Estudis Llibertaris i Anarcosindicalistes, per la seva col·laboració en l'organització d'aquestes Jornades.

Moltes gràcies.